Stadsnatuur in volle glorie

De volkstuin Amstelglorie in de hoofdstad werd meerdere malen in haar voortbestaan bedreigd. Met succes werden de 'aanvallen' het hoofd geboden. Natuurbeleving, buurtfunctie en educatie als pijlers onder het behoud van stadse natuur.

Tekst & foto's Paul van Bodengraven

Tijdens de economische crisis aan het begin van de twintigste eeuw waren er rond de toenmalige stadsrand van Amsterdam aan alle kanten volkstuinen te vinden. En ook in de naoorlogse jaren hielden planologen een structuur van groene stroken rond de oude stad in stand, zodat ieder schoolkind op loopafstand een schooltuin kon vinden. De afgelopen decennia breidde de stad zich steeds verder uit en de groenstroken van school- en volkstuinen kwamen binnen de stad te liggen, als een lint van groene oases. Maar ze kwamen ook in het vizier van projectontwikkelaars en bestuurders die kansen zagen om deze plekken te ontwikkelen tot bouwgebied, voor huizen of kantoren. Zo kwam ook Amstelglorie, een volkstuincomplex dat ligt in geklemd tussen de A2, A10 en Amstel, in 2000 in beeld als potentiële bouwlocatie. Maar daar wist de tuinvereniging, onder andere met hulp van KNNV-lid Martin Camphuijsen een stokje voor te steken.

Hekken open

"Alle school- en volkstuincomplexen van na de oorlog zijn nog steeds intact", zegt Martin Camphuijsen. "Maar dat is niet zonder slag of stoot gegaan. Je moet je meerwaarde blijven bewijzen en de strijd tegen gretige bestuurders en projectontwikkelaars blijven voeren." Dat hebben ze bij Amstelglorie sinds 2000 gedaan door de volkstuin veel meer te positioneren als een tuin van de buurt. "We hebben de hekken – letterlijk – opengezet en de buurt bij ons binnengehaald", vertelt Martin. "We organiseren natuurlessen voor schoolklassen, educatieve middagen voor buurtbewoners en andere geïnteresseerden. Mensen kunnen nu wandelen door de tuin, een kopje koffie drinken, kinderen kunnen er spelen. Van besloten vereniging is het veranderd in een publieke voorziening."

Bezig blijven

In 2015 kreeg Amstelglorie weer te maken met plannen voor verdere stadsuitbreiding. "Met alle begrip voor de opdracht aan het bestuur om voor voldoende woonruimte te zorgen in deze stad, zijn we toch weer in actie gekomen", aldus Martin. "Meer dan tienduizend handtekeningen verzameld, alternatieven verzonnen en vooral de meerwaarde van onze tuin voor buurt en bewoners laten zien. Maar ook door te laten zien wat de natuurwaarde van de tuin is en door nieuwe activiteiten te ontwikkelen. Eigenlijk ben je nooit klaar, je moet altijd met de toekomst bezig zijn. Door te vernieuwen blijf je relevant als stadse natuurtuin."

Bloeiende slangenwortel in het gegraven regenbekken.

Martin Camphuijsen bij de entree van Amstelglorie.

Samenwerking

Daarnaast heeft Amstelglorie samenwerking gezocht met andere lokale culturele en natuurhistorische organisaties. Zo wordt er in groter verband veel gedaan aan de promotie van de natuurlijke en historische waarde van de 'Amstelscheg', de strook land langs de Amstel waar vroeger het boerenleven letterlijk grensde aan de stad en die langzaam op het drassige land werd veroverd. Wie de Amstelscheg bezoekt, krijgt een uniek inkijkje in de manier waarop de stad is ontstaan, hoe het landschap en de natuur er mogelijk uit hebben gezien en hoe de boeren leefden van het land.
Martin daarover: "De Amstelscheg staat nu echt op de kaart. Tegelijkertijd kwam er in het buitenland steeds meer belangstelling voor het groene karakter van Amsterdam. Bestuurders en ambtenaren van buitenlandse steden kwamen op bezoek om te kijken hoe wonen, werken en natuur hier gecombineerd worden. Het is een beetje het visitekaartje van Amsterdam geworden. Dat maakte het wel wat makkelijker om de gemeente ervan te overtuigen dat het niet verstandig zou zijn om juist daarin te gaan snijden."

Natuurlijk tuinieren

Op Amstelglorie is de laatste jaren steeds meer belangstelling gekomen voor natuurlijk tuinieren. In plaats van alleen maar groenten te telen voor eigen gebruik, heeft een groeiend deel van de mensen (deels) een siertuin aangelegd. Door voorlichting en lessen van onder andere KNNV'ers is natuurlijk tuinieren met inheemse planten steeds meer in de belangstelling gekomen. Uitleg over plantensoorten, insecten, de waarde van bepaalde typen tuinen en water maakt dat mensen steeds enthousiaster worden om (een deel van) hun tuin op die manier aan te leggen. "Ook de algemene ruimte, zoals de waterlopen door de tuin, de oevers en boomsingels zijn we meer natuurlijk gaan beheren", vertelt Martin. "Dat doe je met zijn allen, we zijn een vereniging. Dan moet je niet teveel voor de muziek uitlopen, maar steeds kleine stappen zetten, met oog voor ieders belangen en wensen. Er is soms best wat frictie; zeker traditionele tuinders zijn niet altijd gecharmeerd van al die 'rommelige' natuur. Maar informatie en uitleg doen meestal wonderen; je zult hier bijvoorbeeld geen mensen meer vinden die insecten alleen maar 'vervelend' vinden."

Op je eigen manier

We brengen een kort bezoekje aan Martins eigen tuin op Amstelglorie, gelegen in een rustige hoek. Inheemse planten, variërend van daslook tot dovenetels, van 'vergeten' groenten tot verschillende soorten grassen bepalen het aanzicht van zijn tuin. Samen met zijn vrouw heeft hij een ondiep bekken gegraven waar het regenwater van het tuinhuisje naartoe wordt afgevoerd en vastgehouden. Ook daar verschijnen bijzondere planten, zoals slangenwortel (een witbloeiende inheemse aronskelk). "Voor sommige mensen zal onze tuin er 'te wild' uitzien", denkt Martin. "Natuurlijk tuinieren is voor iedereen anders. Wij laten ook niet alles ongebreideld zijn gang gaan. Soms dunnen we een plant wat uit als die te dominant wordt. Maar in principe is alles welkom; we kijken wat er opduikt en verwonderen ons over de verschillen tussen de jaren en seizoenen. Iedereen moet het op zijn eigen manier doen; de een heeft een tuin als de onze, de ander vindt een border met inheemse veldbloemen en grassen voldoende. Doe het zoals je wilt en geniet van wat de natuur brengt."

Basis gelegd

Dat op het tuincomplex natuur en natuurbeleving meer aandacht hebben gekregen, versterkt de overlevingskans van de Amsterdamse volks- en schooltuinen, denkt Martin. "De tijdsgeest hebben we mee, er is veel meer aandacht voor de waarde van natuur, zeker in een stadse omgeving. Biodiversiteit staat op de agenda, het belang van bijen en andere insecten staat vrijwel dagelijks in de kranten. Mensen begrijpen dat het anders moet en kan. De verbinding die wij hebben gemaakt met educatie is ook essentieel, daarmee geef je een publieke functie aan de tuin. Dat wordt omarmd door bewoners en uiteindelijk ook door de politiek. Dat is nu de basis onder onze tuinen geworden." ■

Kweekbakken voor mensen die op de wachtlijst staan voor een tuin.

Daslook doet het goed op de grond van Amstelglorie.